

FONÓ

Településképi Arculati Kézikönyve

2017

Jóváhagyva a 12/2018.(II.14.) számú képviselőtestületi határozattal.

Megrendelő: Fonó Község Önkormányzata, 7271 Fonó, Petőfi utca 1.

Készítette: Nagy Zoltán okl. építésmérnök,
Müller Krisztina okl. táj és kertépítész

2017. december 30.

FONÓ Településképi Arculati Kézikönyve 2017.

Jegyzőkönyvi kivonat

Készült Fonó Önkormányzat Képviselő-testületének 2018. február 14-én tartott testületi üléséről.

Fonó Önkormányzat Képviselő-testülete 5 igen egyhangú szavazattal az alábbi döntést hozza:

12/2018. (II.14.) Fonó Önkormányzat Kt. határozat:

Fonó Község Önkormányzat Képviselő-testülete a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján a településfejlesztéssel, településrendezéssel és településkép védelemmel összefüggő partnerségi egyeztetés szabályairól szóló 7/2017. (VII.28) önkormányzat rendelet szerinti partnerek, valamint a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztés startégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm.r rendelet szerinti államigazgatási szervek véleményének kikérésével megtárgyalta a „ Fonó Településképi Arculati Kézikönyve 2017.” című dokumentumot – amit a 156/2017. (XII.20.) szám határozatával előzetesen jóváhagyott - és azt véglegesen jóváhagyja.

A képviselő-testület hozzájárul ahhoz, hogy az elfogadott településképi dokumentumok közzététele, valamint az államigazgatási szerveknek történő megküldése megtörténjen.

Határidő: azonnal

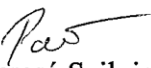
Felelős: polgármester

Nyerges Péter sk.
polgármester

Patakiné Kercsó Szilvia sk.
jegyző

A kivonat hiteles:

Patakiné Kercsó Szilvia
jegyző

Jegyzőkönyvi kivonat

Készült Fonó Önkormányzat Képviselő-testületének 2017. december 20-án tartott képviselő-testületi üléséről.

Fonó Önkormányzat Képviselő-testülete 3 igen egyhangú szavazattal az alábbi határozatot hozza:

156/2017.(XII.20.) sz. Fonó Önkormányzat Kt. határozat:

Fonó önkormányzat Képviselő-testülete a Települési Arculati Kézikönyvét a megtartott lakossági fórumokon elhangzott véleményezés és a folyamatban lévő hatósági véleményezéssel egyidejűleg előzetesen jóváhagyja.

Kéri a polgármestert, hogy a hatósági véleményezési határidő lejártát követően a végleges anyagot terjessze végleges jóváhagyásra testület elé a településképi rendeletről egyidejűleg.

Határidő: véleményezési határidő lejártát követően azonnal

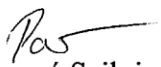
Felelős: polgármester

Nyerges Péter sk.
polgármester

Patakiné Kercsó Szilvia sk.
jegyző

A kivonat hiteles:

Patakiné Kercsó Szilvia
jegyző

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés, köszöntő;
2. A település bemutatása, általános településkép, településkarakter;
3. Örökségünk, a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők;
4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával;
5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója - utcák, terek, közparkok, közkertek;
6. Jó példák bemutatása: épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása;
7. Jó példák bemutatása: sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések.

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

TISZTELT OLVASÓ!

Szeretettel köszöntöm Somogy megye egyik legszebb községében, Fonóban! Az arculati kézikönyv segítségével megtekintheti Községünk értékkel bíró épített és természeti környezetét.

Fonó történetét a kiemelt épületek és természeti gyöngyszemek is magukban rejtik, egyes hagyományok és értékek megőrzésében és ápolásában is remélhetőleg segítségére lesz e könyv az itt élő embereknek. Az arculati kézikönyv továbbá abban is segít, hogy azt a szellemiséget, melyet az épületeink is tükröznek, az itt élők megőrizték és ápolják, hogy harmonikus, szép környezetben éljenek.

Településünk arculati kézikönyve mellett szívből ajánlom, hogy olvasson bele Dr. Lanszkiné Széles Gabriella: Fonó története

és néprajza című értékes könyvünkbe.

Szeretettel várjuk Fonó községben az ide látogatókat, akik megtekinthetik az országos műemlékvédelem alatt álló Szent Márton Templomunkat és Iskolamúzeumunkat is!

Fonó, 2017. december 9.

Tisztelettel:

Nyerges Péter
polgármester

2. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA, ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

A település története:

Dr. Rosta Ferenc egykori fonói plébános (később segédpüspök) három Fonóban töltött éve alatt történeti leírást készített a településről, melyben egyrészt saját gondolatait, másrészt okiratok tanúságait is közli. Idézet egy leveléből e tárgyban, melyben kiderül Fonóhoz való viszonyulása is:

„...A három év alatt, amit Fonóban töltöttem, nagyon megszerettem e kis falut és népét – ezért is írtam meg ezt a kis opust, mely így már tárgyánál fogva is a szívemben, helyesebben a szívemből nőtt... Bálványos, 1964. december 14.”

E forrásértékű „opust”, 2013-ra Lanszkiné Széles Gabriella _igen igényes írásával és szerkesztésében_ valamint Dr. Lanszki József anyagával is kiegészítve Fonó Község Önkormányzata „Fonó története és néprajza” címen adta ki. Ebben a monográfiában új fejezetek szerepelnek: gazdaságtörténet, néprajz, környezeti és élővilág leírás, valamint családi helytörténeti adatok, fotók.

A település története Dr. Rosta Ferenc tollából /részlet, rövidített leírás/:

A község eredete; az első falu

„...Mint a legtöbb kislehuról, úgy Fonóról sem maradt ránk ünnepélyes alapítólevél, mely felsorolná, hogy ki, mikor tette le a településhez az alapkövet. Egyszerűen kinőtt a földből, ...okirati határozat nélkül...” A falu eredetének legfőbb támpontja a neve. A régi világban gyakran nevezték el a települést a benne élő nép sajátos foglalkozásáról. Így országszerte találunk, főképp az egykori királyi és királynői birtokok területén, efféle elnevezéseket: Halászi, Kovácsi stb. Községünkben a fonással foglalkoztak az emberek, a Kapos völgye és a beléshaladó sok ér, patak bőven termette a fűzvesszőt. Fonó környékén gazdag a föld, ezért itt a len, a kender is jól megterem, és esetleg hatalmas birkanyájak is dús legelőre találhattak. Ezek mind kiváló alapanyagok voltak a különböző fonással készített termékek előállításához.

A falu elnevezésének tiszta magyar jellegéből adódóan a születését is meghatározhatjuk Valamikor Szent István király uralkodása alatt, vagy a XI.-XII. században telepedhettek le, amikor a magyar nép végleg hazájává tette ezt a földet és békés foglalkozások űzéséhez kezdett. Szeghalmi Gyula: Dunántúli Vármegyék című könyvében azt írja, hogy a község az Árpádok uralkodása idején királynői birtok volt. Ehhez a megállapításhoz hozzátehetjük, hogy volt idő, mikor királyi birtok volt Fonó, mint majd a következő részben idézendő Kun László-féle okiratokból világosan kiderül. Tehát úgy képzelhetjük el a fonai életindulást, hogy mikor gazdaságilag megszerveződött az ország, a királyi vagy királynői birtokok

vezetősége ennek a vidéknek sajátos termékét – lett legyen az fűz vessző, len, kender vagy gyapjú- itt külön erre a célra össze telepített néppel kezdte feldolgoztatni. A fonótelep népe aztán együtt is maradt és foglalkozásával nevet adott lakóhelyének. Így keletkezhetett a XI. vagy XII. században az első Fonó község. A történelem véres szekere sokszor végiggázolt ezen a vidéken és kétszer oly kegyetlenül, hogy teljesen a földre tiporta, sok más magyar faluval együtt megsemmisítette Fonó községet is. Így beszélhetünk első, második és harmadik Fonóról...

A második Fonó

...Fonóról szóló első írott emlék IV. Kun László király idejéből, 1278-ból való, amely két összefüggő okirat. Az első okirat lényege: Elya Hippolit gróf 4 fia: Ugra, Miklós, Bálint és Hippolit arra kéri a királyt, hogy mint lakatlan földet, adományozza nekik „Fonou” földjét. Erre a király megkérte a somogyvári bencés kolostor apátját, hogy helyszíni szemlére küldjön egy megbízható embert és tegyen jelentést. Az apát Myrei (=Mérei) Gábrián királyi megbízott mellé saját emberei közül is rendelt valakit. A megfigyelők tapasztalták, hogy „Fonou” földje üres, lakatlan; minden valószínűleg a tatárjárás söpörte el.

Kun László második okleveléből annyit megtudunk, hogy a király a somogyvári apát jelentésének kézhezvétele után Elya gróf négy fiának adományozta Fonó földjét, a cseh király (Ottokár) elleni hadjárat jutalmául. László egyben visszavonta korábbi adománylevelét és most már forma szerint is megfosztja Fonó földjétől a hédervári Héder nemzetséget, melynek azt korábban adományozta. Héder Jakab szövetkezett a király ellenségeivel, ezért vette el tőle Fonó földjét. A Héderváriak sohasem vették birtokukba a földet.

A második Fonó keletkezése, tehát 1278 után következő évek, a XIII. század végére tehetjük. Egy időben „vásáros Fonónak” hívták a települést, ami annyit jelentett, hogy vásártartási joga volt. A második Fonó népe élénken gazdálkodhatott, s a közvetlen környékén vezető szerepet vitt. Buda eleste (1541.) után ezen a vidéken is berendezkedik a török uralom. 1643-ban még faluként számontartott hely Fonó. Ezt Horváth János Andocson tartózkodó jezsuita atya feljegyzéséből tudjuk, aki abban az időben 16 plébániát volt kénytelen ellátni. Mi a batai plébániához tartoztunk.

Az 1683-86. évi török hadjáratok útvonalán fekvő falvak, így Fonó is a török sereg áldozatai lettek. A második Fonó a malomároktól nyugatra észak-déli irányban húzódó domb („Birkadomb”) oldalán, a malomtól mintegy 400 méterrel északra, a zimányi úttól nem messze (ahol az erdő kezdődik), volt. A második falu „vásáros Fonó” rangos nevét viselte, de a török megszállás „áldásai” következtében sok száz kis magyar faluval együtt nyomtalanul eltűnt a föld színéről...

A harmadik Fonó

...Az 1683-86. évi hadjáratok után megint csak „Fonó földje” lett az egykor virágzó kis községből, akárcsak a tatárjárás után. 1686-ban felszabadult Buda is, Pécs is, tehát a fonai üszkös romok is. Azt mondják a fonai emberek, hogy ott fönn, a Birkadombon a szántóföld egy része élesen elüt a többitől: sokkal feketébb. Talán a második falu leégése óta olyan különösen fekete az a föld. Ott feküdt a falu. Annak korma festhette be a földet.

Szeghalmy Gyula (Dunántúli Vármegyék) szerint 1498-ban Fonó a fejérvári őrkanonok birtoka, s ettől kezdve az is maradt végig, míg meg nem szűnt. A török megszállás idején a földesúri jogokat a fehérvári őrkanonok helyett 150 évig ténylegesen a török szpáhik gyakorolták.

A törökök elvonulása után, megindult a fészekrakás ezen a gazdag földön. Egy dombvonulattal keletre, a két patak között húzódó dombháton épültek az első házak. A telepítés kezdeményezője Nádasdy László csanádi püspök és a fehérvári őrkanonokság javadalmasa. Országszerte ezekben az időkben (1700-as évek első évtizedeiben) telepítették a török megszállás alatt elvérzett magyarság helyére a sok svábot, horvátot. Fonó itt is kivétel.

Míg Attala, Inám és Gölle – mint a legközelebbi példák – tekintélyes számban kaptak rác telepeseket, úgyhogy e falvakban külön utcák, falurészek kapták meg a „rác” jelzőt, s a régi írások külön Rác-Inámról, Rác-Gölléről, Rác-Attaláról tudnak, addig Fonó új lakosai – a harmadik falu alapjának lerakói – Somogy megye más területeiről idetelepített magyarok.

Így mondja ezt az egyik, 1720-ból ránk maradt kimutatás: „Fonó községet egy évvel ezelőtt kezdték lakni, mégpedig ezen Nemes Vármegye kebeléből népesített be és ezért lakosai minden teher viselésére kötelesek.” Az elpusztult második Fonó helyén, a mostani területen 1719-ben pezsdült meg az élet, a harmadik Fonóban...

A legrégebb fonai családok

...Az elpusztult második Fonó helyén tehát – illetőleg, mint láttuk, attól egy kissé délkeletre – a somogyi magyar családok telepszének meg újból és megkezdik a harmadik falu életét. Vajon kik, mely családok lehettek az első telepések? Élnek-e még ma is leszármazottaik itt a faluban?

Nem országos jelentőségű kérdés ez, de egy kis falu történetének keretében feltétlenül érdekes megtudni rá a választ. Egy megyei összeírás (Conscriptio Comitatus Simigiensis ex anno 1720, p. 211.-Áll. Levéltár, Kaposvár) tartalmazza az első telepések – hiányos névsorát is.

Eszerint Kis Ádám, Kovács Péter, Bodó Miklós és Gál György lett volna az 1720-ban Fonóban élő négy család feje. Ugyan azon évből maradt ránk egy bővebb névsor is (i.

Conscriptio animarum... Processus Kaposvár Ao 1720 –Áll. Levéltár, Ö. 52), mely a fenti 4 név közül hármát pontosan, egyet pedig Kiss Ádám nevét más keresztnévvel, Kiss Imre formában tartalmazza, de rajtuk kívül még 8 család nevét sorolja fel, összesen tehát 12 családot.

Ez az értékes okmány magyar fordításban (eredetije ennek is, az előzőnek is latin nyelvű) így szól: „Fonó község. Gáll György, Jeges János, Boda Miklós (Bodó?), Kovács Péter, Bana (Banó?) András, Baráth György, Bíró János, Szekeres Mihály; -elhagyott Fonyó István, Kiss Imre, Tóth János. –Bíró: Horváth Ádám. Összesen 8 telepes.

Meglepő ebben a névsorban, hogy a nemrég települt 12 családból Horváth Ádám bírón kívül 1720-ban már csak 8 lakik Fonóban. Három elhagyta új lakóhelyét. Vajon miért?

12 családból, 1720-ban már csak 8 lakik Fonóban. Három elhagyta új lakóhelyét. Vajon miért? Bizonytalán azért, mert akkoriban igen nehéz volt a megélhetés ezen a földön. A megelőző 30 évben – a falu pusztulásától, legkésőbb 1686-tól a falu újraterelítéséig, 1719-ig – elhagyott föld volt a fonai határ, teremtett lélek nem nyúlt hozzá. Ilyen körülmények között nem is lehet csodálni, hogy 1720-ban három hajlékot üresen, elhagyottan találunk a vármegyei összeírók. Érdekes azonban, hogy ezeknek az üres házaknak lakói sem maradnak végleg távol Fonótól. Akad, ki visszajön. Lehet, hogy csak télre mentek vissza rokonaikhoz, de a következő tavasszal újból megjelentek Fonóban.

Hol is lehetett az „óhaza”? Honnan jöhettek a telepesek Fonóba? Annyi bizonyos, hogy Somogy megye területéről, valahonnan a közelből jöhettek. Az akkori nehéz közlekedési viszonyok között különben nem szánták volna rá magukat, hogy télre az óhazába, tavasszal megint az újhazába költözködjének. Egyébként maguk a nevek is honosak itt a Kapos mentén. A Gálók – szinte teljes bizonyossággal mondhatjuk, hogy Mosdósról jöttek, de a többi telepes családról is nagy valószínűséggel állíthatjuk, hogy a Kapos folyó vidékéről keltek útra. Talán olyan is akadt köztük, kinek apja, vagy öregapja lakott már ezen a földön: a második faluban, mielőtt azt a török fölégette volna. Úgy menekültek akkor biztonságosabb helyre, de magukkal vitték az elpusztult, régi otthon emlékét, s visszaemlékezéseikkel, elbeszéléseikkel akaratlanul is beleplántálták gyermekeikbe az utána való tudatalatti vágyakozást. E vágy aztán könnyen testet öltött, mikor Nádasdy püspök meghirdette, hogy embereket keres, s nekik földet, jobbágytelket oszt a termékeny fonai határban.

A göllei keresztelési anyakönyvben 1738 és 1747 közt szereplő, de aztán hamarosan eltűnt új nevek mutatják, hogy a 12 családhoz később csatlakoztak nyughatatlan elemek is. Ezen időben az Egerszegi, Illés, Gelencsér, Vigasztaló, Bank, Vörös, Buszerző és Jámor fonai családoknak született gyermeke a már ismert, vagy későbbi névjegyzékben szereplő Kovács, Fonyai, Bodó, Jeges, Fonyó, Tóth, Zóka, Molnár, Gál, Horváth, Baráth és Németh családokon kívül. E nevek kapcsán egyet mindenesetre meg kell jegyeznünk: azt, hogy Fonóban még a csak átmenetileg itt lakóknak is gyönyörű magyar nevük van. Egyik-másik

név meg olyan eredetien hangzik, mintha azon frissiben találta volna ki, és akasztotta volna rá őket valakire a néphumor.

Úgy látszik, svábok és délszlávok nem is igen próbáltoztak Fonóban a szerencsével. Hiszen érthető is, hogy kerülték ezt a színmagyar falut, és szívesebben telepedtek olyan helyre, ahol honfitársaik képezték, mint falualapító, elsőtelepesek, a lakosság zömét. Idegen nemzetiségű, vagy nem katolikus hitű ember itt csak nagyrítján telepedett meg. Ez világlik ki abból a két nagyértékű lekipásztori összeírásból is („Liber status animarum”), melyet a tászári plébánia irattára őriz, s melyet a következő fejezetben részletesen szeretnék ismertetni.

Családi érdekességek

Ha idegen jön Fonóba, rögtön feltűnik neki, hogy itt majd minden harmadik embernek Fonai a neve. Honnan kerülhettek ide olyan hirtelen, hiszen az 1720-as névjegyzékben még nem szerepelnek, 1755-ben pedig már 12 család viseli a Fonai (ill. Fonói) nevet, 1767-ben meg már 14?

Gyakoribb fonói családnevek voltak: Bálizs, Cséplő, Fonai, Gál(l), Kis Fonai, Tóth Fonai, Tódor...

Gazdasági fejlődés

Mint már említettem, Nádasdy László csanádi püspök, mint a falut telepítő földesúr, 22 jobbágytelket – szessziót – és 4 zsellértelket osztott ki az idetelepülő népnek. Egy jobbágytelek 22 hold szántóföldet és 10 hold rétet foglal magában. Így a fonai jobbágyi birtok területe $22 \times 32 = 704$ hold. Ehhez járul még fél szessziót, azaz 16 holdat kitevő zsellértelek, ami együttesen 720 hold. A határ másik része – nagyrészt erdő – maradt meg az uradalom birtokában.

Másképp nem is lehetett volna megindítani a gazdasági életet, mert ezekben a török utáni évtizedekben igen nagy hiány volt munkáskézben és az uradalomnak kezdetben valószínűleg egyáltalán nem volt cselédsége. Kilencven évvel később, 1810-ben a Kuztodiátus egész területén – melynek a fonai határ csak egy kis töredéke – összesen 21 hajdú, 4 béres, 3 birkás, 5 kanász, 1 gulyás, 2 erdőkerülő, 2 méhés, 2 szőlőpásztor, 1 konyhás kocsis, 2 pintér, 2 kőműves és 1 postás, mindössze tehát 46 személy volt a kuztodiátusi uradalomnak alkalmazásába...

Dr. Rosta Ferenc
fonói plébános, székesfehérvári segédpüspök

Településszerkezet, területhasználat, településkép, utcaképek:

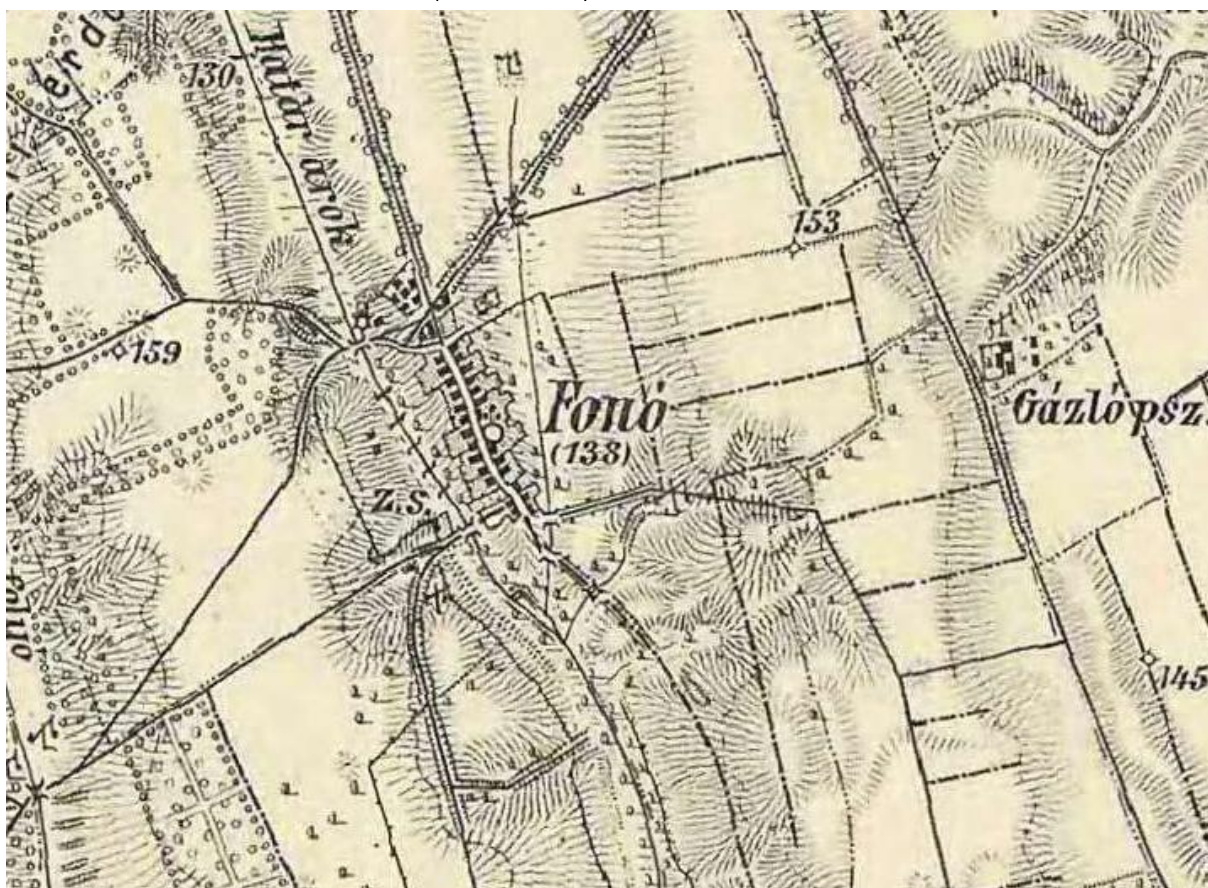

Fonó az első katonai felvételen (1782-1785)

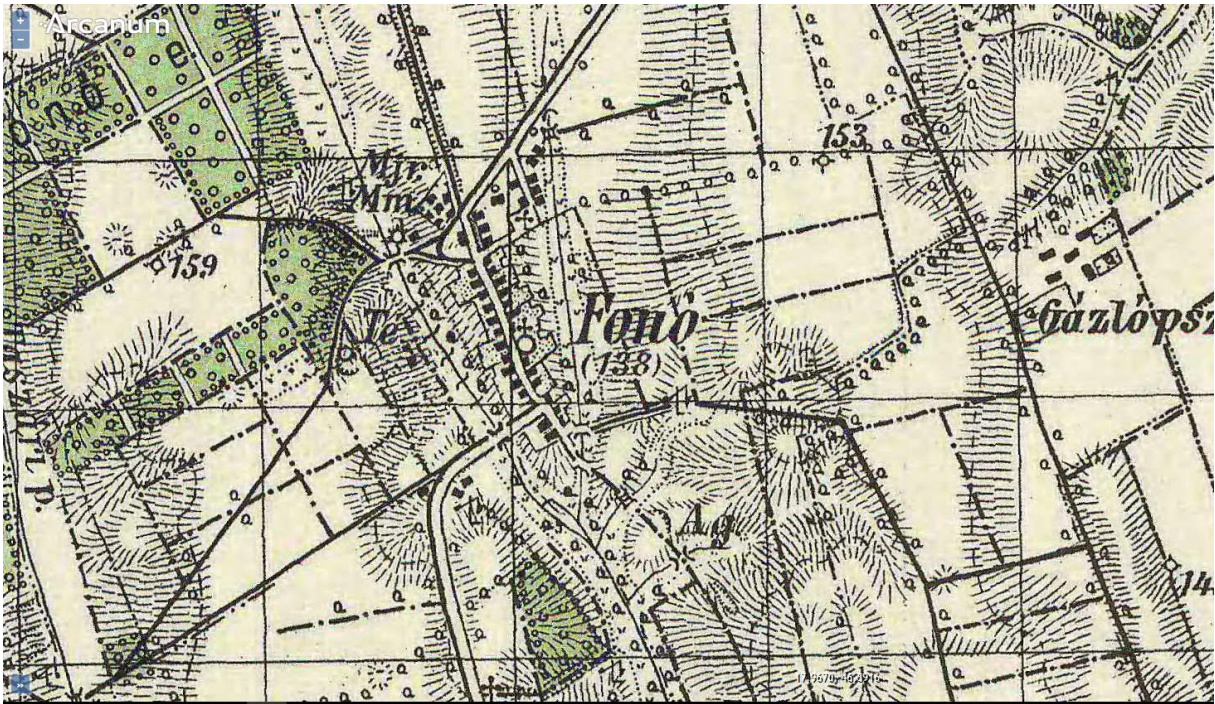
A ma lakott Fonó település a történeti leírásban megismert „harmadik” Fonó. Fejlődése jól látszik a katonai felvételeken. A XVIII. század végére virágzó település. Egyutcs, a mai Petőfi utca látható csak rajta. Települési kapcsolata Taszár, Nagyberki, Mosdós, Patalom és Kisgyalán felé volt, a mai elsődleges megközelítés, a Batéi út láthatóan nem is létezett.

Fonó a második katonai felvételen (1819-1869)

Fonó a harmadik katonai felvételen (1869-1887)

Fonó az 1941-es katonai felvételen

A XIX. század elejére megjelenik a Batéi út, majd a század végére elsődleges jelentőségűvé válik, és vele párhuzamosan elsorvadnak a Mosdós-Nagyberki és a Taszári utak is. A malom utca őrzi a régi Taszár-Zimányi utat. A negyedik katonai felvételen a mára kialakult utca és településszerkezetet fedezhetjük fel.

Majd az 1977-es légifelvételen már a beépített Táncsics, Dózsa és Kossuth utcákat láthatjuk, gyakorlatilag a mai állapot megfigyelhető.

A Batéi feltáró út a települések történetében meglehetősen újnak számít _még a templom is korábbi_ a település szerkezetében nem tudott kialakulni olyan építészeti fogadóelem, mely köszöntené az érkezőt. Így tulajdonképpen Baté felől jövet a lakóházak hátsókertjeit és gazdasági épületeit láthatjuk.

A település 1977-ben. Forrás: fentrol.hu; Budapest Főváros Kormányhivatala.

Fonó utcaszerkezete tehát a történeti fejlődés mentén alakult ki, egyetlen „tervezett” utcája a Kossuth utca, mely nem települési összekötőutak menti telekosztások eredménye. A falu közepe a történeti fejlődés során északra tolódott, ma itt zöldterület van és az önkormányzat épülete, a focipálya, mögötte a temető és közelben az orvosi rendelő is.

A Petőfi utca

A falu belterületi épületei egyszintesek, csak a templom emelkedik a házak fölé.

Némely utcarészlet _így a képen levő is_ jómódú kisvárosi utca képe is lehetne, ahol iparos mérnök vagy ügyvéd háza sem különb ebből a korból.

A falu feltáruló képe Baté felől érkezve. Hátsókertek és gazdasági épületek jobbról...
...és balról... Fontos, hogy itt se épület, se fa ne takarja a templomtornyot. Valamint nagyon fontos a gazdasági épületek és hátsó porták jókarban tartása is!

3. ÖRÖKSÉGÜNK, A TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ÉPÍTÉSZETI, MŰEMLÉKI, TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TELEPÜLÉSKÉPI JELLEMZŐK

A településen országos védelem alatt álló művi érték a r.k. templom, helyi védelemre érdemes építészeti értéket képez több lakóház, gazdasági épület, és keresztek.

A település területén nyilvántartott régészeti lelőhely is található. Fontos feladat a helyi építészeti értékek megővése, a helyi védelem alatt álló épületekre még jellemző - hagyományörző építészeti karakter megtartása.

Fonó a Via Sancti Martini, azaz az Európai Szent Márton Kulturális Útvonal állomása.

3.1 Táj és ember kapcsolata – táji és természeti értékek

Fonó a Dunántúli dombság Külső-Somogy kistájának D-i részén, a Kapos völgyéhez lejtő területen helyezkedik el. A település Ny-i határát képező Tocsári-patak és szintén a Ny-i kertek alatt futó Baté-Magyaratádi vízfolyás és a K-i területek kisebb ereinek vízgyűjtője a Kapos folyó. A település vízfolyásai jellemzően É-D-i folyási irányúak. A település legmélyebb völgye a Baté-Magyaratádi vízfolyás vonala, így az Fonó felszíni vízgyűjtő

területe is egyben. A település É-i határában a Baté-Magyaratádi vízfolyás duzzasztásával hosszanti kiterjedésű halastó létesült.

A települést a tágas dombtetők és a vízfolyások mentén kiszélesedő völgyek jellemzik, melyek nem különülnek el éles határokkal a szomszédos tájaktól, hanem hosszú szakaszokon a fokozatos átmenet, a különböző tájelemek szelíd egymásba olvadása a jellemző.

A dombtetők között enyhe lejtésű, mezőgazdaságilag jól művelhető területek kapcsolódnak egymáshoz. Az alacsony, tágas, lapos völgyekkel tagolt löszfelszínen a szubatlanti, déli részeken a szubmediterrán hatás miatt ezüsthársas cseres-tölgyes erdők telepedtek meg. Az évszázadok során a korábbi erdőségekből mindnagyobb területet elfoglaló mezőgazdasági területeknek köszönhetően a barna erdőtalajok mellett mára jelentős elterjedésűek a barnaföldek és a csernozjom barna erdőtalajok és a zömmel löszös talajképző kőzeteken keletkezett, közepesen erodált vályogtalajok. Fonó közigazgatási területén az erózióknak nyomai csak a község déli felén látszanak. A patakmedrek, a vizes, mocsaras, lápos területek kis felületén réti öntéstalajok is fellelhetők.

A Baté-Magyaratádi árok feletti domboldalak különféle művelésű ágú mezőgazdasági kultúrákhoz tartoznak, meglehetősen nagy belterületi kertekkel.

A vízfolyások mentén még megmaradtak a természetes növénytakaró puhafás ártéri

ligetei, a halastó környékén cserjés erdőszegélyek, bokros legelők.

A település közigazgatási területén országosan védett természeti érték és az Európai Közösség Natura 2000 hálózatahoz tartozó vagy tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület nem található.

Helyi jelentőségű természeti terület

A település Ny-i határában természetközeli területeknek minősülnek a Baté-Magyaratádi patak és a halastó körüli területek. Maga a vízfolyás, tőle K-re lévő mocsaras területek, fás legelők és rétek tartoznak ide, ahol kiemelt figyelmet kell fordítani a természetes életközösségek, növénytársulások és az élőhelyek megővésére.

Természetközeli területek

A Baté-Magyaratádi patak települést határoló D-i szakaszán a patakot kísérő ártér mocsaras, lápos területei sorolhatók ide gazdag vízi világukkal.

A halastó fölötti csertölgyes messze híres tavaszi pompájáról: az erdő hóvirágból terít hatalmas szőnyeget a kikeletnek. A faluközösség rétisas fészket is számon tart itt. A sasok jelenlétét évezredek óta minden kultúra figyelemmel követte, így van ez ma is. A megkülönböztetett érdeklődés nem csak a védett madárnak szól, hanem annak a mítosznak, ami körülengi a madarat. A sas az erő és hatalom megszemélyesítője, a fény győzelme a sötétség felet, maga a Nap megszemélyesítője, Krisztus égi mása.

Ökológiai hálózat övezete

Az ökológiai folyosó termőhelyi területsávként az értékes és védett természeti környezeteket köti össze, oldva a védett területek elszigeteltségét.

A település külterületén kijelölt ökológiai folyosó, a Baté-Magyaratádi vízfolyás nem csak a közigazgatási területhez tartozó természeti értékeket köti össze, folytatódik a szomszédos települések határában.

<https://magyarcimerek.hu/820-fono>

A halastó környezete más csodákat is rejt. A múlt meghatározó emléke a gémes kút a legelőn. Az itató vályú még mindig várja a szomjazó nyáját.

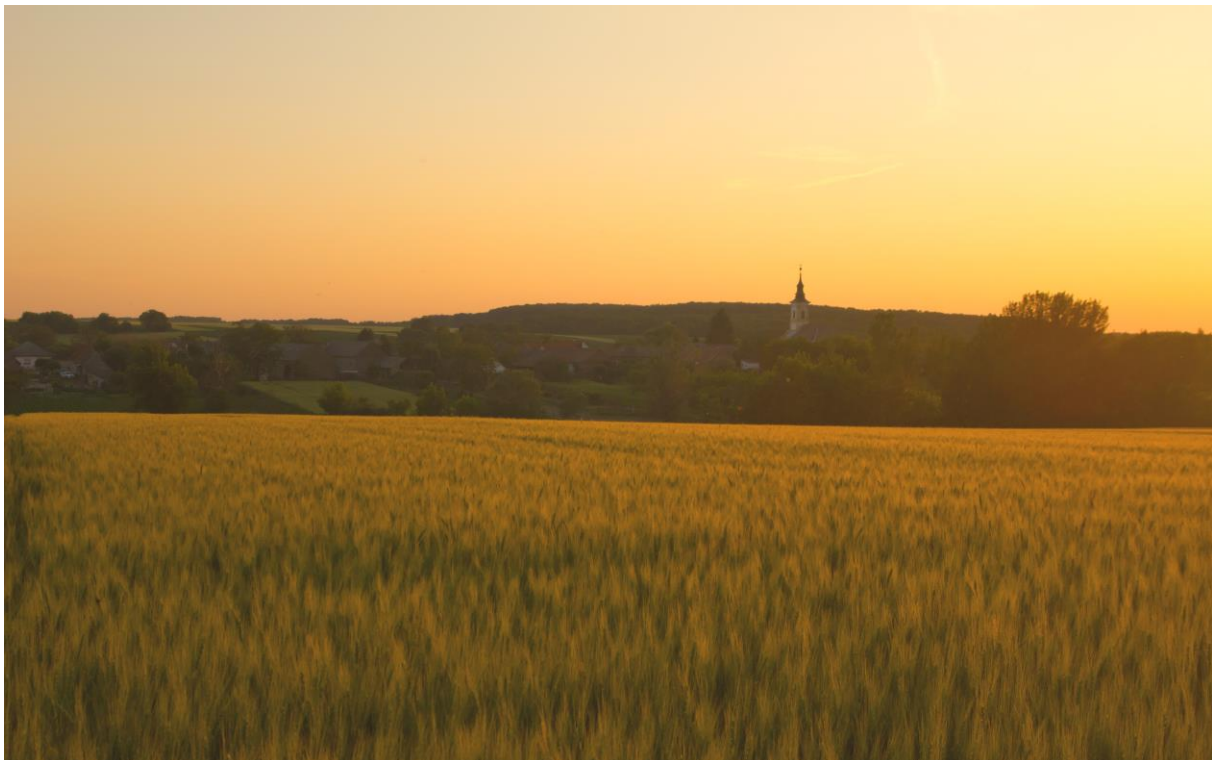

Helyi jelentőségű, egyedi természeti értékek

A település kül- és belterületén egyaránt találunk értékes „égig érő fákat”. Fonóban a belterületi fák képeznek pótolhatatlan értéket, így a temetőkert tucatnál is több koros hársfája, egyes magánkerteket károló lucfenyője és tiszafája.

Bár a településen tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területet nem tart számon a Duna-Dráva Nemzeti Park, de a szemlélő mást tapasztal. A határ felől közelítve a falu felé, a látvány megragad: búzatáblák, lombok közt megbújó kertvégek, templomtorony. A béke és a nyugalom száll meg bennünket. Ha szerencsénk van és erre a szemlélődésre alkonyatkor nyílik lehetőségünk, a valóságból a mesébe lépünk át. Az elénk táruló kép kinyitja a valóság határait: izzó égálja és a forróságtól még mindig remegő légből aranyló búzatáblák.

3.2 Településképi – építészeti értékek és jellemzők – védendő és védelem alatt álló művi értékek

Hrsz 28.

Petőfi utca 46.

Műemlék

Az 1814-ben, későbarokk stílusban épült római katolikus templom kiemelkedő településtörténeti és építészeti érték. A szószerű copf stílusban, 1800 körül készült.

Szent József

Főoltár, rajta Szent Márton püspökkel, fölötté az utolsó vacsora képével

Szent Margit

Hrsz 5/2

A temető területén lévő, 1894-ben felállított kőkereszt, a korpusz és a lábazon álló Mária szobor településképi és helytörténeti értéket képvisel.

...romlott állagú kereszt a régi temetőben

...a megtört test...

Hrsz 10

Petőfi utca 12.

A kváderezéssel, faloszlopokkal, timpanonnal díszített utcai homlokzatú épület a polgárosodó falu emléke. A lakóház mögött gazdasági épület látható, a helyi téglaeépítészet egyik példája.

Hrsz 13

Petőfi utca 18.

téglatagozatos istálló-pajta

Hrsz 15/1
Petőfi utca 22.
téglatagozatos istálló-pajta

Hrsz 18

Petőfi utca 28.

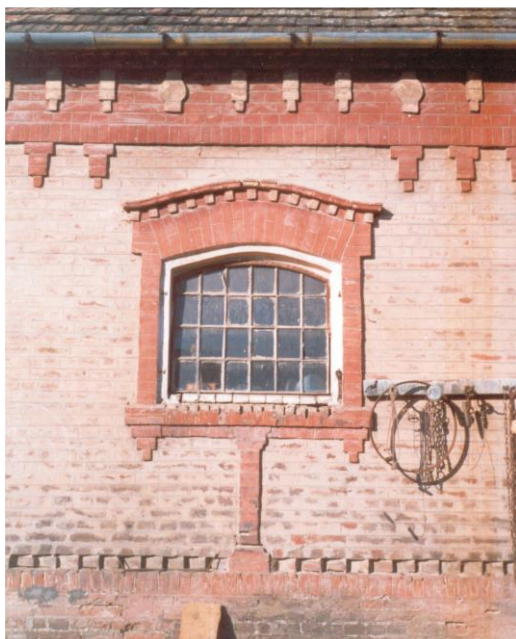
Az utcára merőleges gerincű, arányos tömegű, oldaltornácos lakóház eredeti nyílásrendjével, az épülethez illeszkedő kerítéssel együtt a hagyományőrző felújítás szép példajaként faluképi érték.

Hrsz 23

Petőfi utca 38.

Bár az épület ma közterületről gyakorlatilag nem látszik, mégis eredeti tömegében, műves tégladíszével együtt sajátos formájában fennmaradt pajta, istálló épület – Bálizs Gyula építette 1946-ban
Feltétlen védendő művi érték!

Hrsz 24

Petőfi utca 40.

Hajlított oromzatú, stukkókkal
díszített, a polgárosodó falura
jellemző, városias díszítésű
lakóház

téglatagozatos istálló-pajta

Hrsz 25
Petőfi utca 42.
Hajlított utcai szárnyal épített
városias formájú lakóház

téglapajta, istálló

Hrsz 28

Petőfi utca 46. A római katolikus templom telkén található, 1890-ben emelt kőkereszt korpusszal, Máriával, valamint:

Mária szobor

II. világháborús
emlékmű

Hrsz 38
Petőfi utca 66.
Piéta

Hrsz 39
Petőfi utca 68.
Isten dicsőségére emeltetett kereszt

Hrsz 203
Petőfi utca 3.
díszes téglarchitektúrával
épített gazdasági épület

Hrsz 211
Petőfi utca 19.
Míves téglarchitektúrával
épített pajta istálló

Hrsz 213. Petőfi utca 23. oldalhatáron álló lakóház esztergált oszlopos tornáccal, téglatagozatos díszes pajta istállóval

Hrsz 214
Petőfi utca 25.
Hajlított ház esztergált oszlopos
tornáccal, nyerstégla
tagozatdíszes pajta istállóval

Hrsz 220

Petőfi utca 37.

Hajlított ház középrizalitos a – polgáriasodó társadalom városi mintájára épített lakóház. Igen gazdagon díszített homlokzattal és kovácsoltvas kerítéssel védendő érték!

A porta szép téglapajta-istállót is rejt, ami a közterületről sajnos nem látható.

Hrsz 231

Petőfi utca 59.

Gazdagon díszített középrizalitos díszoromzattal, vakolathímekkel), hajlított beépítésű faoszlopos tornácos, városias megjelenésű lakóház

Hrsz 236

Petőfi utca 69.

Gazdagon díszített, összetett elrendezésű, téglatagozatos pajta-istálló

Az istálló hátsó homlokzata a faluba bevezető útról jól látszik, a templom és ez az épület adja az első vizuális élményt...!

A hajlított ház, kis előkerttel, épülettömege arányai eredetiek, szépek, azonban a nyílászárók nem illeszkednek a homlokzat arányrendszerébe.

Hrsz 249

Petőfi utca 87.

Stilizált tagozatokkal díszített, hajlított lakóház hátsó tornáccal.

A lakóház tornácának folytatásában hatalmas gazdasági épület következik, szénapajta – istálló – kocsiszín elrendezéssel.

Hrsz 241

útszéli kereszt a falu központjában

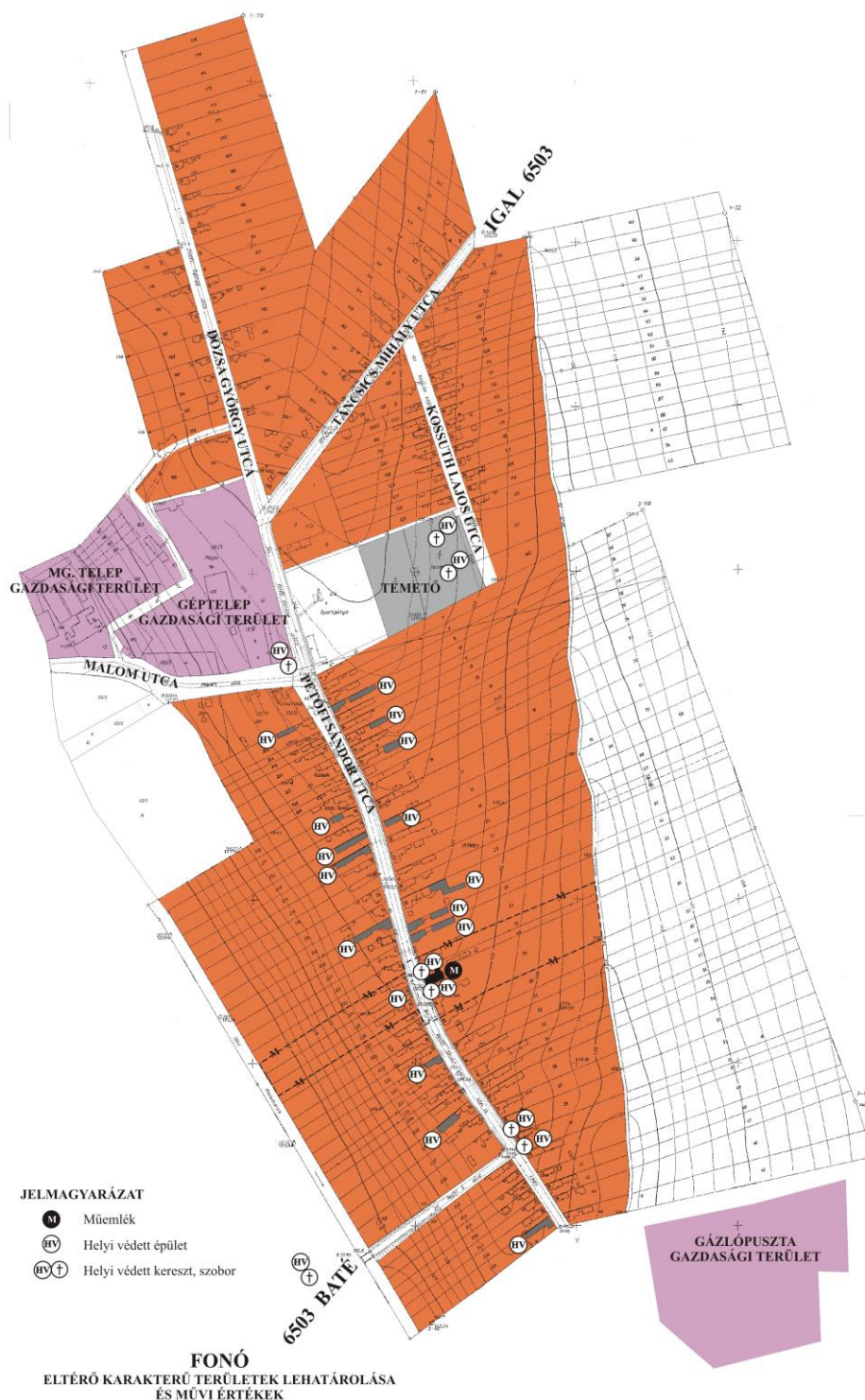
A falu határába érkezve ez a kereszt fogad
bennünket.

Isten dicsőségére újraállította Fonó község
önkormányzata felirattal.

Védett ingatlanok listája, a 2017.09.12-én hatályos hiteles hatósági nyilvántartás szerint

helyrajzi szám	védettség jogi jellege	azonosító	védett örökségi érték neve
022/39	régészeti lelőhely	39719	Halastó VI.
043/2	régészeti lelőhely	85797	Szérűs-kert
043/3	régészeti lelőhely	85797	Szérűs-kert
043/4	régészeti lelőhely	85797	Szérűs-kert
043/5	régészeti lelőhely	85797	Szérűs-kert
043/6	régészeti lelőhely	85797	Szérűs-kert
044	régészeti lelőhely	85797	Szérűs-kert
057/3	régészeti lelőhely	85795	Birkadomb
224	műemléki környezet	4463 [28951]	R. k. templom ex-lege műemléki környezete
225	műemléki környezet	4463 [28951]	R. k. templom ex-lege műemléki környezete
226	műemléki környezet	4463 [28951]	R. k. templom ex-lege műemléki környezete
240	műemléki környezet	4463 [28951]	R. k. templom ex-lege műemléki környezete
241	műemléki környezet	4463 [28951]	R. k. templom ex-lege műemléki környezete
242	műemléki környezet	4463 [28951]	R. k. templom ex-lege műemléki környezete
26	műemléki környezet	4463 [28951]	R. k. templom ex-lege műemléki környezete
28	műemlék	4463 [7866]	R. k. templom
29	műemléki környezet	4463 [28951]	R. k. templom ex-lege műemléki környezete

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA, A TELEPÜLÉSKÉP, ARCULATI JELLEMZŐK ÉS TELEPÜLÉSKARAKTER BEMUTATÁSÁVAL

4.1 Lakóterület

A lakótelkek többnyire hosszú Kelet-Nyugat irányú telkekkel, kicsi, vagy semekkora előkertekkel rendelkeznek. Általában elmondható, hogy a lakóházak egymáshoz beépítésükben illeszkedők, az egész településre jellemzően északi oldalra rendezett oldalhatáros beépítéssel. Az épület utcafronti tömege és

nyeregtető-gerince lehet merőleges és párhuzamos (hajlított ház) is az utcára. A legtöbb épület egyszintes és magastető, oromzatos, vagy későbbi sátoztetős kialakítással. A rangosabb porták a templom körül a Petőfi utcában sűrűsödnek, itt szép lakóházakat és láthatóan építőjük által igen nagyra becsült gazdasági épületeket is találunk. A Petőfi utcán több díszes kovácsoltvas kerítés látható, kis előkertben virágos díszkert, előttük az utcán meggyfák.

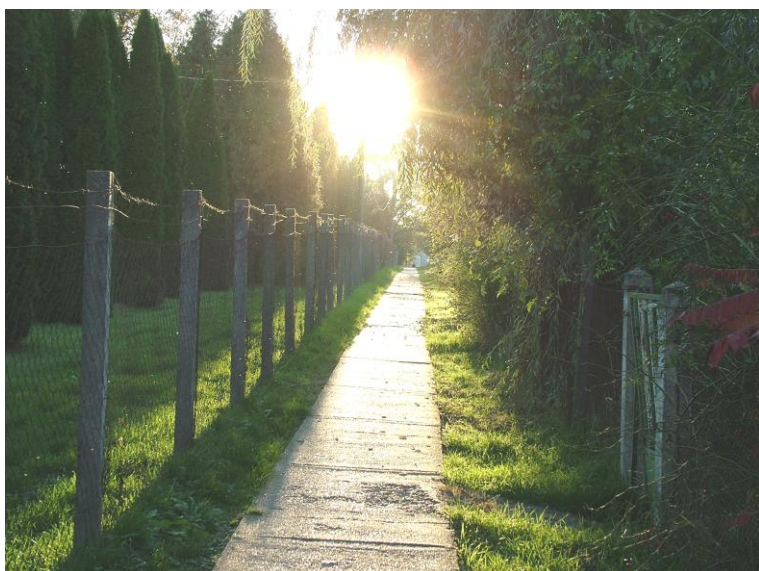
A később beépült utcák, különösen a Táncsics utca uniformizált kétablakos sátoztetős házakat rejt, a lakóik mind a házakat mind a kerteket gondozzák, azok jó állapotban vannak.

A Kossuth Lajos utca.

Többé-kevésbé azonos, egyszerű nyeregtetős-oromfalas épületekből álló utcasor.

Az utcai fásítás, az új utcákra jellemzően itt is hiányzik.

A zsákutca vége gyalogosan bekötött a temető mellett a focipálya felé. Kellemes gyalogút, a temetőkerítés takarása növényzettel tovább szépíthetné az utat.

A Petőfi utca látképe a focipálya-játszótér előtt a gyalogút csatlakozásánál. Koros hársfák alatt árnyas járda vezet a faluba.

Középületek:

Fonó legjelentősebb középülete a templom, melyet a korábbiakban bemutatunk.

Egyszerűen egyoldalt helyezkedik el az utcás faluban. Vele azonosan, a lakóházak sorában

található az önkormányzat épülete, az egykori iskola - mai Iskolamúzeum és az orvosi rendelő is. A középületek telkei valamelyest kiemelt helyeken vannak: a templom a falu közepén, az iskola és faluháza előkert nélküli utcával párhuzamos beépítésűek, míg az orvosi rendelő saroktelekre került. A ravatalozó a kötelező helyén, a temetőben van.

A középületek a lakóházakkal azonosan egyszerűek, magastetővel rendelkeznek. Többnyire egyszerű épületformával rendelkeznek és eleve középületnek építették őket.

Közüntézmények kertje:

Településképi szempontból a közüntézmények közül a templom- és a művelődési ház kertje érdemel említést. A volt iskola, ma önkormányzat épülete az utcára nem nyit kertet.

Templomkert

A védett műemléképület kertje műemléki környezetnek minősül. A kertben ma már a hatalmas fenyők nem élnek, helyettük smaragd tuják sorakoznak a telekhatáron. A műemléki környezetben javasoljuk a légvezetékek földkábelre váltását. A templom É-i oldalán a sekrestyéhez vezető járda mellett hortenziák nyílnak. A D-i kertterületen nyírt gyepek és tuják

találhatóak. Jól van ez így. A hortenzia valóban az észak növénye, az északé, mely a túlvilág, az „égi világ” égtája. A műemléki környezet fejlesztésekor a „déli” kertbe a „Nap” legendás növényeinek ültetését javasoljuk: liliomot, rózsát, díszfüveket, gyógynövényeket, melyek hagyományosan kolostorkerti növények is.

Művelődési ház kertje

Településképi szempontból a falu fő utcáján elhelyezkedő előkert nagyobb jelentőséggel bír, mint a Művelődési Ház mögötti épületekkel körülvárt gyepterület. A Petőfi utcára nyitott előkert gondozott rózsaaágys. A fontos közintézmény súlyt ad az előtte lévő zöldfelületnek is. A rendezett kert még fejleszthető. Településképi szempontból is, de a fenntartás megkönnyítése miatt is javasoljuk a bokorrózsák közé talajtakaró rózsák, levendulák és zsályák telepítését. A Művelődési Ház a Malom és Petőfi utca sarkán, vele szembe a temetőbe vezető úttal és a Malom utca túloldalán a feszülettel középpontot jelöl ki. A középponti helyzet megérdemelné a légkábelek földkábelre való leváltását, és a zavaró látványok (pl. trafó) növények mögé rejtését.

Közpark

A település kijelölt, mindennapokban jobban használt „közkertje” – bár nem kijelölt zöldterület – a játszókert a sportpálya közelében van. A gyermekek kertje hatalmas hársfák és nyárfák árnyékában a nyári nagy melegben is kellemes tartózkodási terület.

Sportpálya

A Petőfi utcára települt a sportpálya, ami nem csak a labdarúgás helye, de a település szövetében elfoglalt pozíciójának köszönhetően az ifjú legények találkozási pontja is. A pálya környezete szépen gondozott, egyedi természeti értéket képező hársfák állnak szegélyén.

Gazdasági területek – a településen több lehatárolt gazdasági terület van:

1. a malom utca végén levő, egykori malom területén növénytermesztéssel foglalkozó mezőgazdasági telep, gabonátárolókkal, színekkel és terményszárítóval. Épületei és a telep maga rendezett, jellemzően nagyfeszítávú alacsony hajlásszögű acélsarnokok

találhatók itt. A telep a Malom utca végében található, a településtől optikailag elkülönül, egyrészt a faluhoz képest mélyebben fekszik, másrészt a telepet nyugatról fás terület takarja. Ez a legrendezettebb gazdasági területe Fonónak.

2. a sportpályával szemben levő géptelep épülete, mely területen jelenleg egy fuvarozó cég telephelyeként, kamionparkolóval üzemel. Ez a gépműhely korábban az itt

működő TSZ géptelepe volt, azelőtti uradalmi épületeket építettek át bővítettek ki. Az épületen a többszöri előnytelen átépítés nyomai látszanak. A telep a településen frekvenciált területen helyezkedik el, a közterületről látható, fásítás és

növénytakarók nélkül.

3. gázlőpusztai állattartó telep, melyen két cég üzemel; egyrészt szarvasmarhákat

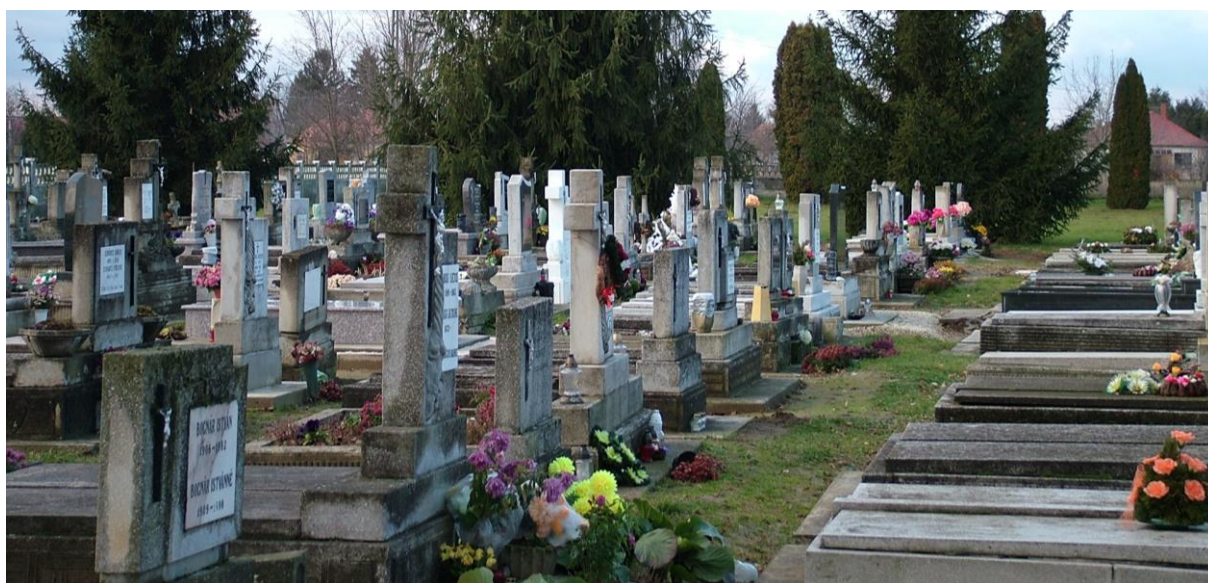
tartanak, a telep másik részét sertéshizlalda és terménytároló foglalja el. A telep takarása a településtől fás-erdős sávval megoldott, a telep épületei takartan helyezkednek el. A sertéstelep, modern hígtrágya rendszerű tartásmódra tért át, hígtrágyatároló műtárgy is van a telepen.

4.2 Temető

A katolikus lakosság ezen a településen igen sok kőből faragott feszületet emelt, mely azt lehet mondani úton-útfélen, temetőben, a falu határában is előfordul.

A temetői keresztek, mint sírjelek pedig kizárólagosak voltak. Kegyeleti park formájában látható a régi temető elhagyott része, füves kaszált területen ritkásan fás terület, melyen a régi mementók őrzik a múltat.

Mára az új temetőben új megjelenésű műkő, vagy kő sírjelek láthatók, kriptaszerűen lezárva a sírt.

A temető egyedi természeti értéket képviselő óriási hársfái a szeretet növényei, a szeretet lombját vonják az elhunyt szerettek sírjai fölé.

A temető északi határán fenyők és tuják, a fény növényei állnak őrt a sötétség idején.

A temető déli kerítésének vonalában bársonykák és krizantémok nyílnak.

ERDŐ

A területen üzemtervezett erdők találhatók, melyek rásimulnak a halastóra futó völgyre. Az erdők állománya egységes, egészséges, szépen gondozott, a taszári reptérig terjedő. Az erdőszegélyek a legeltetés hiánya miatt kiterjednek a rét- és legelőterületekre. Erdősülnek a vízfolyások és időszakos vízfolyások völgyei, hol korábban legeltetés zajlott. A fásodó területek vízvédelmi hatása a szántók mentén nagy jelentőségű és tájképi hatása sem elhanyagolható.

Vízfolyások, vízfelületek

A falu halastava az északi mocsaras, nádas területtel és a déli oldalon csatlakozó fás(nyírfás) legelővel nagyon értékes tájképi elem. Ugyanígy fontosak a vízfolyások, melyekben tiszta víz folyik. Ezek megóvása, a parti területek védőfásítása, a vízfolyások és a halastó karbantartása elemi érdeke a településnek.

MEZŐZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

A község külterületét a lankás dombvonulatokon összefüggő szántóföldek jellemzik. Ezek a völgyhajlatokban, a Magyaratádi árok mentén, kisebb kiterjedésű rét, legelő és mocsár művelési ágnak hagynak helyet. A szántók igényesen műveltek, hasznosítatlan terület szinte nem is látható. A települést ölelő táj kiválóan alkalmas a szántóföldi művelésre. A

volt szőlőhegy területe jórészt szántó, a művelt szőlő jelentéktelen. Bár a szőlő hagyományos tájelem, de a szőlőhegyi kultúra visszaállítására az elhagyott területeken túl sok lehetőség már nem mutatkozik.

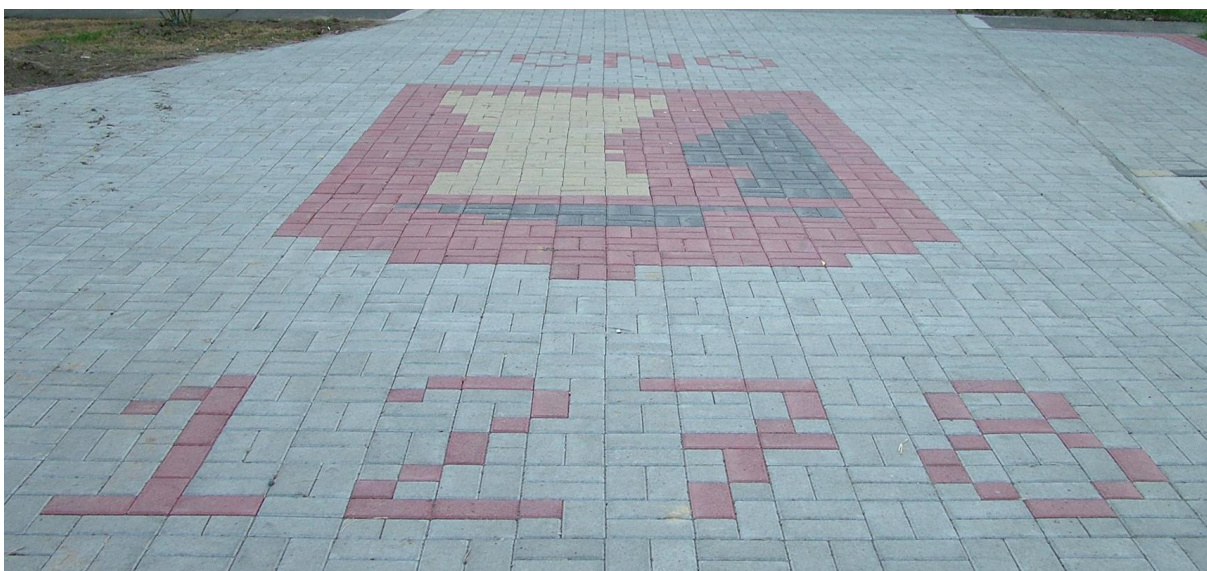

ERDŐSÁVOK

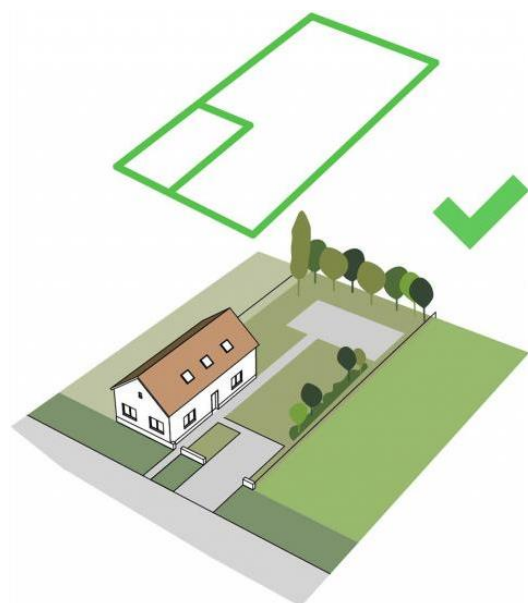
A somogyi tájra az erdősávok, útkísérő fasorok erőteljesen jellemzőek, melyek itt hiányosak. A mezővédő erdősávok telepítésére

gondot kell fordítani, a szélrózsió és a szálló por mérséklése érdekében. A fasorokhoz a cserjeszint is hozzá tartozik, miként annak szép példája a falu belterületének déli felén, keleti irányban húzódó út menti mogorósból képzett mezsgye.

**5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK:
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA - UTCÁK,
TEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK**

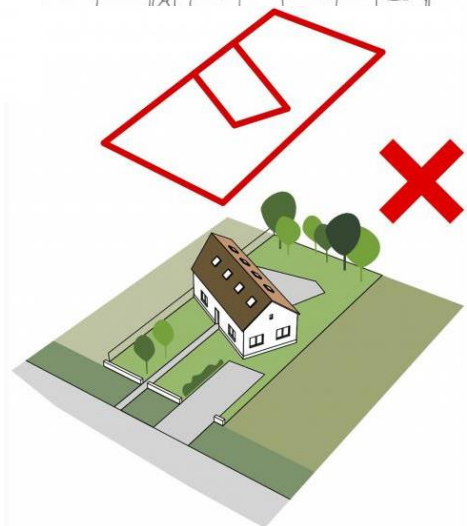
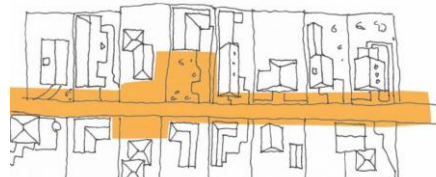
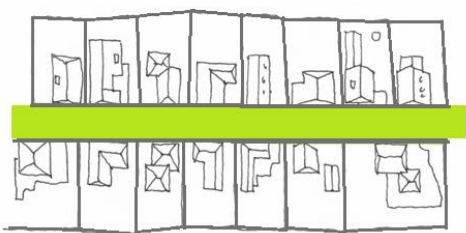
5.1 Fonó lakóterületére vonatkozó építészeti útmutató, ajánlások

TELEPÍTÉS

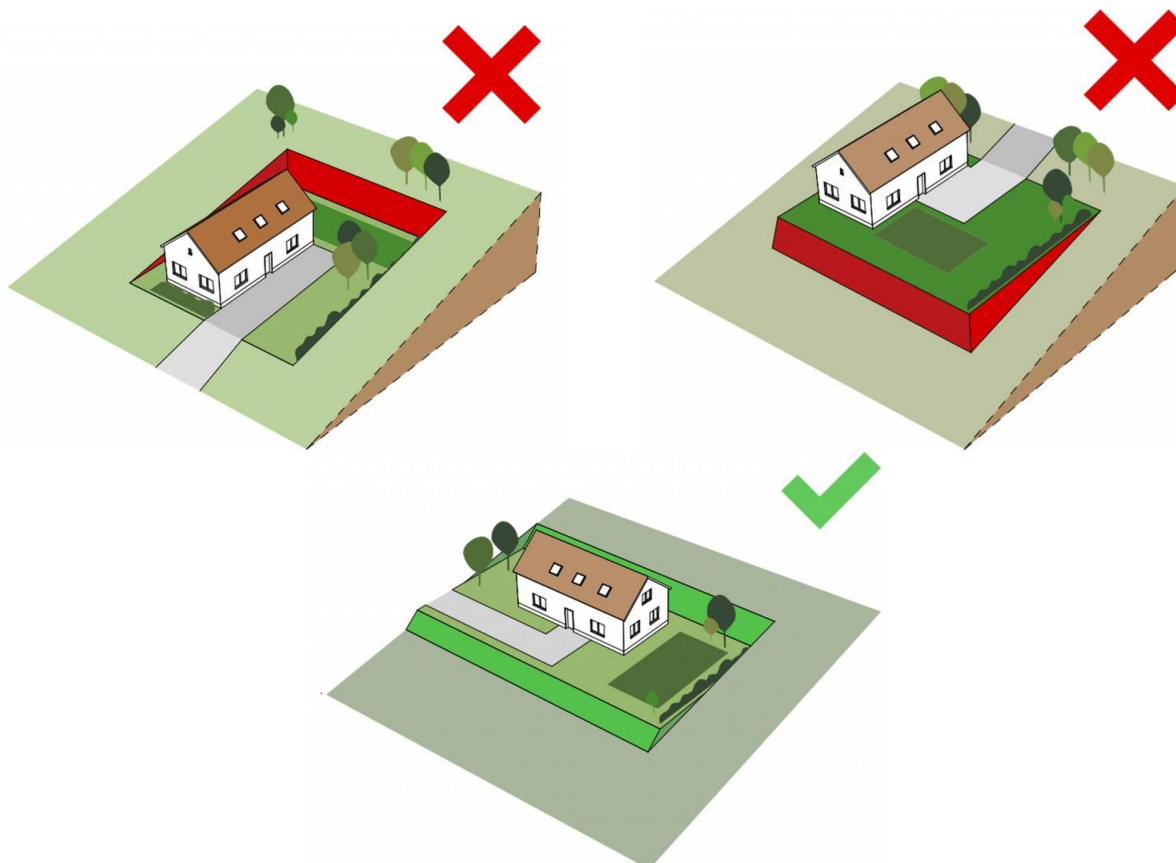
A falu lakóterületein jellemzően oldalhatáron álló, merőleges esetlegesen párhuzamos beépítéssel, kis előkerttel építettek házakat.

Vonzó a kialakult rend, megtartása ajánlatos az egységes utca és településkép további biztosítása érdekében. Nem javasolt, a kialakult viszonyrendszer felbontása pl. elforgatott, vagy hátrahúzott épületek építésével, ha a meglévő rendhez képest eltérőre tervezett beépítésnek nincs meg a megfelelő méretű telke a nyugodt elkülönüléshez, vagy más fontos használati, vagy építészeti gondolat nem indokolja azt.

TEREPALAKÍTÁS

A település lakóterületei síknak, vagy enyhén lejtősnek tekinthetők. Terepbevágás és töltés sehol sem fordul elő lakóház terepre ültetésénél. Általánosságában kijelenthető, hogy kirívóan erőltetett terepbevágások és töltések képzése lakóudvar létrehozására nem javasolt.

MAGASSÁG

A község lakóházai egy szintesek, magastetősek, a korábban bemutatott változatossággal egységes képet mutatnak. A meglévő épületek közé épülő új házaknak a környező házakhoz illeszkedő magassággal javasolt épülniük. A túl magas, vagy többszintes utcafronti házak nem

illeszkednének a község utcaképébe, mely kialakulását el kell kerülni. A magasabb, nagyobb léptékű tervezett épületekhez nagyobb telket, vagy más beépítést javasolt választani.

TETŐHAJLÁSSZÖG

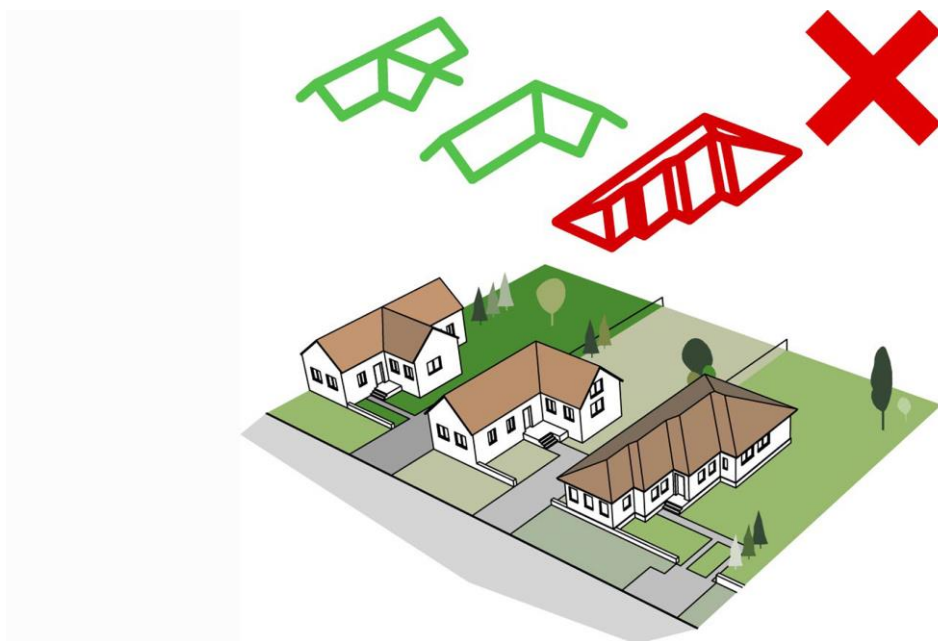
A lakóházak tetőidomai 40 fok körüliek. Ennek megtartására az új házak építéskor tekintettel kell lenni. A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel javasolt épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű látható tetőfelületű épületek nem illeszkednek a rendezett településképébe, ezt vagy kerülni kell, vagy nem javasolt az utcasorba erőltetni őket. Természetesen kivétel is van, például a templom fedése, ami igencsak meredek fedésű, de ott a kitűnés a cél...!

TETŐFORMA

Az értékleltárban felsorolt lakóházak és melléképületek egyszerű oromzatos nyeregtetőkkel fedettek. Későbbi divatból sátoztető vagy más bonyolultabb forma is látható. Ezek közül a nyeregtetők az értékes megjelenési formák.

Érdemes a fellelhető értékes karaktert erősíteni, kerülni kell az idegen divatú „mediterrán” „posztmodern” „minimalista” házak és túlságosan egyszerű, vagy bonyolult tetőformák építését az utcasorba.

ANYAGHASZNÁLAT (SZÍNEZÉS)

A településen többhelyütt visszafogott anyag és színhasználat figyelhető meg, ezért új épületek építése esetén, vagy a házak kerítések festésekor a település épületeinek színvilágához és anyagaihoz illeszkedő megjelenés javasolt. Nem elfogadható a feltűnő, kirívó, harsány színhasználat, valamint a rikító színű fémlemezfedés és burkolat.

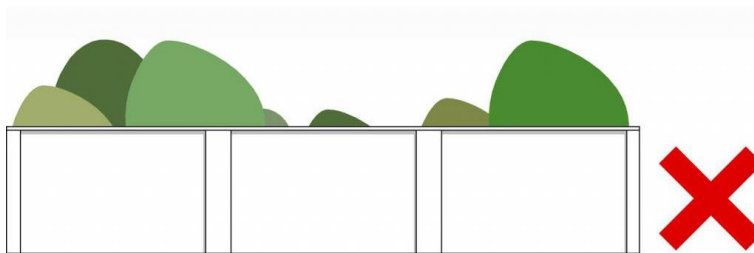

KERÍTÉS

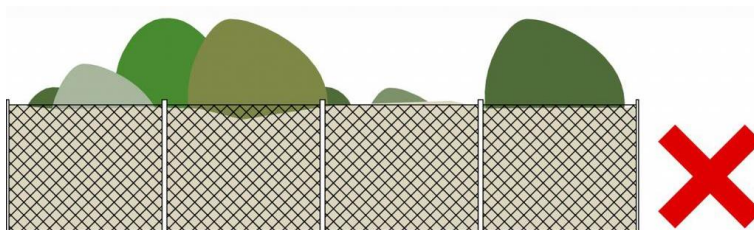
Általában az áttört jellegű kerítések figyelhetőek meg, ezek harmonikusak.
Még egy drótfonatos kerítés is lehet igényes, barátságos, ha például tartóoszlopai formálva vannak, és azt hangsúlyozzuk a fonathoz képest.

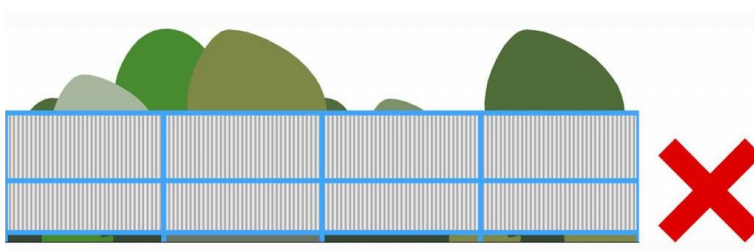
Oszlopos kerítés, a lábazat és az áttört kerítésrész ajánlott aránya kb. 1/3 : 2/3

A teljesen tömör, falszerű kerítések létesítése nem ajánlott, legfeljebb barátságosan téglából, vagy fából, alacsonyan építve, melyre a faluban két jó példa is található

A teljesen áttört kerítések esetén a nádszövettel történő zárás nem ajánlott

A fémvázás, tömör, fémllemezrel zárt harsány színezetű, alacsony építészeti minőséget képviselő megoldások is rontják a településképet

5.2 Gazdasági területekre vonatkozó építészeti útmutató, ajánlások

A Gázlópusztai és Malom utcai gazdasági területek a település képében alapvetően nem játszanak szerepet, mivel azok kevésbé frekvenciált helyen vannak. Amennyiben ezeken a területeken új épületeket építenének, azok magasságát, tetőhajlását, méreteit elsősorban a funkció és gazdasági szempontok határozzák meg, így illeszkedni, idomulni elsősorban önmagukhoz kell. Ez azt jelenti, hogy egy telep fejlesztése során a telepen belül kell egységes képet kialakítani. A Petőfi utcai géptelep területe azonban település központi területén helyezkedik el, így ott figyelembe kell venni egyéb esztétikai szempontokat is. Különösen javasolt ezen a területen fasor telepítése, mely takarná a kamionparkolót. Kifejezetten jó példa a Malom utca végében található mezőgazdasági telep egységes megjelenése, igényes és nem rikító színválasztása. Alacsony hajlású tetők közül egyedül a régi magtárépület magasodik ki. A régi épület megtartása és az egységes telep képének megteremtése dicséretre méltó.

5.3 **A temető területére vonatkozó építészeti-, tájépítészeti útmutató, ajánlások**

A település temetőjében legkézenfekvőbb a kialakult rend megtartása: a temetőkert – kegyeleti park – értékesebb sírjelek összegyűjtése: kőtár megjelenés, a temetőkert ápolása, valamint az „ősfák” megőrzése. Az új temetőben őshonos fák telepítése javasolt. Ezentúl különleges misszió lenne a hagyományos sírjelek használatához való visszatérés. A temetőben található sírkövek láthatóan időtállóak és igényesek, követhető példát nyújtanak. Tulajdonképpen a legkedvesebb látványt a füves temetőkert, virágos sírhalom, hagyományos kő anyagú faragott sírjel nyújtja, nem javasolt teljesen idegen formavilágú és anyagú sírjel alkalmazása.

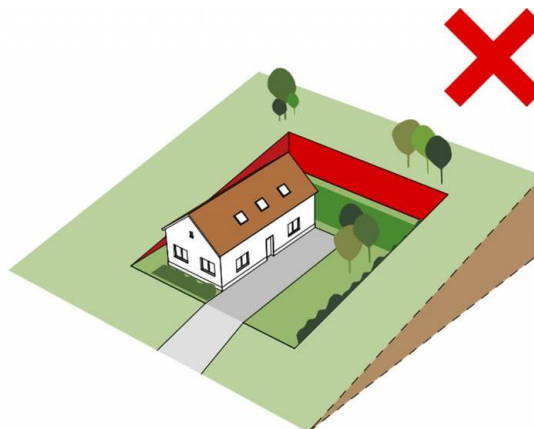
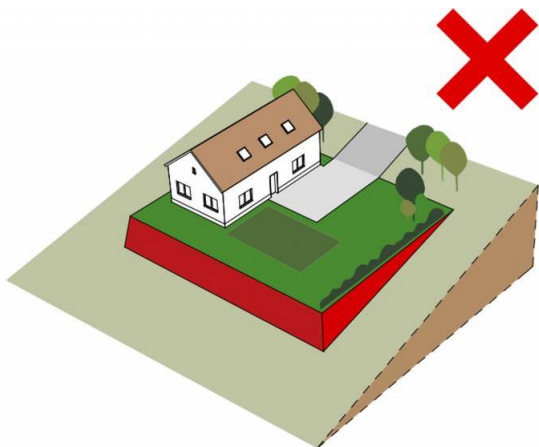
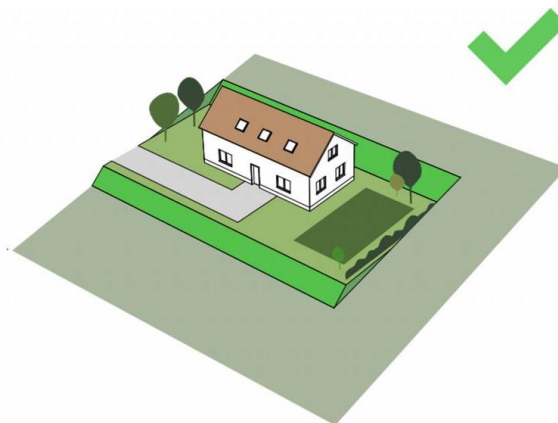

5.4 Beépítésre nem szánt területekre vonatkozó építészeti útmutató, ajánlások

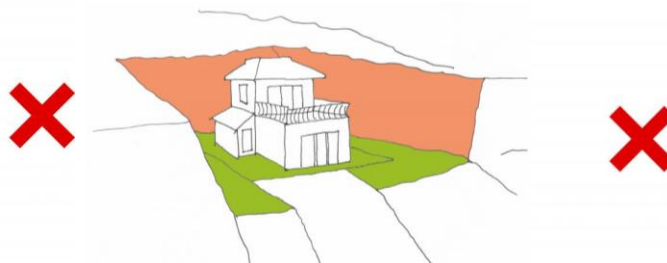
TEREPALAKÍTÁS

A település külterületének egy része gyakorlatilag a faluból is látható. A legeltetett, kaszált gyepek szemet gyönyörködtető látványt biztosítanak, fenntartásuk lehetőleg beépítés nélkül ajánlott.

A tájkép védelmére kellő hangsúlyt kell fektetni, az épületeket tájba illesztett módon kell elhelyezni. Terepbevágás esetén nem elfogadható az épület túlerőltetett földbevágása, mert az így a közvetlen rálátás kedvezőtlen lesz. Nem

javasolt továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, túlságosan kiemelkedik a környezetéből. A javasolt megoldás a terep részleges bevágása lehet. Kiváló megoldás, ha a ház eleve a terepbe illesztve épül, kapcsolata így harmonikus a környezettel, a földmunka minimális, és a csapadékvíz elvezetése és az abból fakadó problémák is jól kezelhetők.

A terepre illesztésnél nem megfelelő, ha a terepre kiemeléssel, vagy besüllyesztve helyezzük el a házat, nem illeszkedve a terephez

TELEPÍTÉS

Az értékes mezőgazdasági- és erdő területeken új épület építése esetén a szabadon álló laza beépítési mód ajánlott, és a tájképbe történő illesztés a legfontosabb építészeti szempont. A külterületi településrészekben is fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (építést és területhasználatot) megvalósítani, úgy hogy minél kisebb mértékben változtassunk a tájképen. Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása a már kialakult és értéket képviselő építmények karakterének megóvása mellett. Az értékes tájkarakter megőrzését szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet hosszú távú megőrzése. Tájképvédelmi szempont továbbá, hogy reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építményt, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elemet illetve építményt ne lehessen az érzékeny területeken elhelyezni.

Erdő, mező, ligetek, fás legelők, és település kapcsolata különösen fontos szempont.

ANYAGHASZNÁLAT (SZÍNEZÉS)

Új épületek építése esetén a település épületeinek színvilágához és anyagaihoz illeszkedő megjelenés javasolt. Nem elfogadható a feltűnő, kirívó, harsány színhasználat, valamint a rikító színű fémlemezfedés és burkolat. A színválasztáskor természetes „földszínek” alkalmazása javasolt.

UTCÁK

A település utcái gondozottak. A még rendezettebb utcakép kialakulásáért a Táncsics, Kossuth, Dózsa utcában és a Fő utca hiányos szakaszain kettős fasor telepítését javasoljuk.

Az utcák, a településképi értékes elemei, a falu életterejének, lakói jóindulatának bizonyítékai a településen található gólyafészkek, melyek a fejlesztések megvalósításakor (légkábelek földkábelre történő cseréje) védelmet érdemelnek

Fasorok

- javasoljuk honos lombos fák (pl.: kislevelű hárs, mezei juhar, virágos kőris, stb.), hagyományos gyümölcstermőfák (meggy, szilva) ültetését
- fasornak az utcaképet határoló homlokzat magasságokhoz és a jelenleg meglévő légvezetékekhez

igazodó alacsony növekedésű fafajokat ajánljuk

- nem javasoljuk tájidegen és gyomosító fajok telepítését

Közterületi – és közhasználatú zöldfelületek

A közterületi zöldfelületek, közpark fejlesztéséhez, kertészeti kialakításához, a háromszintű növényzet telepítése javasolt. A halastó ligetes környezete további lehetőséget rejt magában, rekreációs célú fejlesztési programjának kidolgozásához szakemberek bevonását javasoljuk.

KERTEK

A kert összeköti a lentet a fenttel, a földet az éggel, a múltat a jövővel, a halált az élet örök körforgásával. A kert az ember eredendőbb otthona, mint a ház, az emberi lét születésének kozmikus tere, az ember hármasságának – test-lélek-szellem – szimbóluma. A parasztkert a mindennapi munka, a megélhetés színtere, de több annál. A ház előtti virágos kiskert a virágszimbolika gazdag tárházával, az őt gondozó leányról mindent elmesélt, a lélek tükre volt. Az oldalkert veteményese a házasszonyának gondosságáról és gondoskodó szándékáról tanúskodott, az itt megtermelt zöldségek a család fizikai egészségét biztosították. A falusias beépítés még nyomokban őrzi a parasztkertek hagyományos szerkezetét, a virágos előkert és az oldalkerti veteményes helyén azonban már inkább csak nyírt gyeppel van. A lakóház mögötti gazdasági épületegyüttes a hátsókertre nyit, onnan pedig feltárul a határ, a szántókkal, a vízfolyásokat kísérő fűzligetekkel, így jön létre ember-kert-táj harmonikus kapcsolata.

Javasoljuk, hogy az elhagyott, elhanyagolt kertek újra élesztése a táji és építészeti környezethez harmonikusan illeszkedő parasztkerti hagyományokat követve történjék.

A kertvégeken a szélrózsió és szálló porkoncentráció kert-és konyhakultúrában is hasznos mezsgyenövények (vadrózsa, mogoró, húsos som) telepítésével mérsékelhető.

ERDŐK

A községhatárt Ny-ról erdők alkotják. A nagy összefüggő erdőfelületek bár sem országos sem helyi természetvédelmi oltalom alatt nem állnak, a település számára komoly értéket képviselnek. A Külső-somogyi táj jellegzetes erdőtársulásainak megtartása, a szegélyeken meg-megjelenő özönnövények visszaszorítása az erdőkezelés fontos feladata.

MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

A település belterülete a mezőgazdasági területek ölelésében helyezkedik el. A településképnak ebből fakadóan szerves részét alkotják a művelt szántók, rétek, a parcellakiosztáson az eltérő növényi kultúrák színes rajzolata. Az táji adottságokhoz illeszkedő tájhasznosítás megkívánja ma is azt a régi bölcsességet, ahogy a parcellákat a domboldalakon hagyományosan elrendezték. A parcellák közötti határvonalakon a megemelt terepen növénytelepítéssel fogták meg az elfolyó vizeket, a fasorok méréselték a szél szárító munkáját. A mezsgyék növényesítésével nem csak az erózió mértéke csökkenthető, de az egyre szárazabb klimatikus adottságok között az aranyat érő felszíni csapadék nagy része is a területen megtartható.

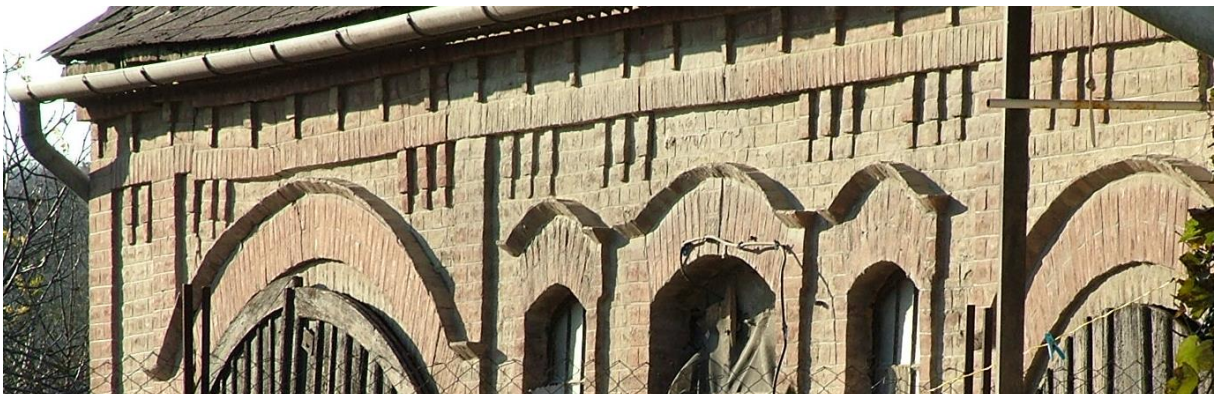
6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

HOMLOKZATKÉPZÉS

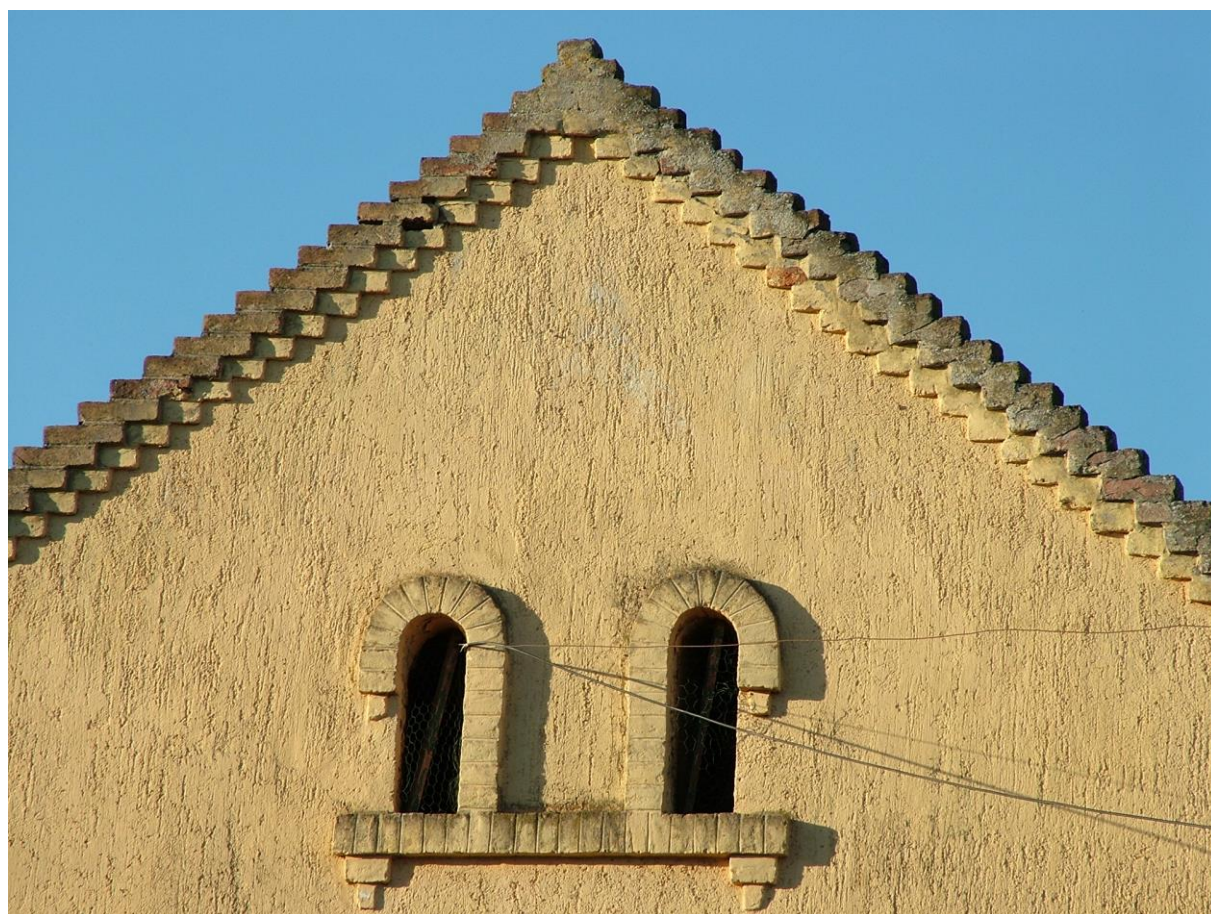
Fonó lakóházainak homlokzatképzése a hajlított házakon jellegzetes és kifejezetten formált. Az utcára merőleges beépítésű, jellemzően régebbi épületek esetében nem volt jellemző a díszítettség, hely sem volt rá, inkább a tornácok oszlopait formálták.

Homlokzatképzéssel az istállók és pajták téglatagozatainál is találkozhatunk. Jól tükrözi az építészeti örökség az építők értékrendjét: tudniillik az istállókat rangosabbnak tekintették és építették, mint lakóházaikat. Sokhelyütt megfigyelhető, hogy a melléképületek tetőgerincei magasabbak, mint a lakóházaké! Tipikus, mégis változatos téglaminták, tagozatok figyelhetők meg.

ABLAKOK

KERÍTÉSEK

Léckerítés tömör lábazattal. Jó megoldás, javasolt azonban a színezést kevésbé kontrasztosra választani.

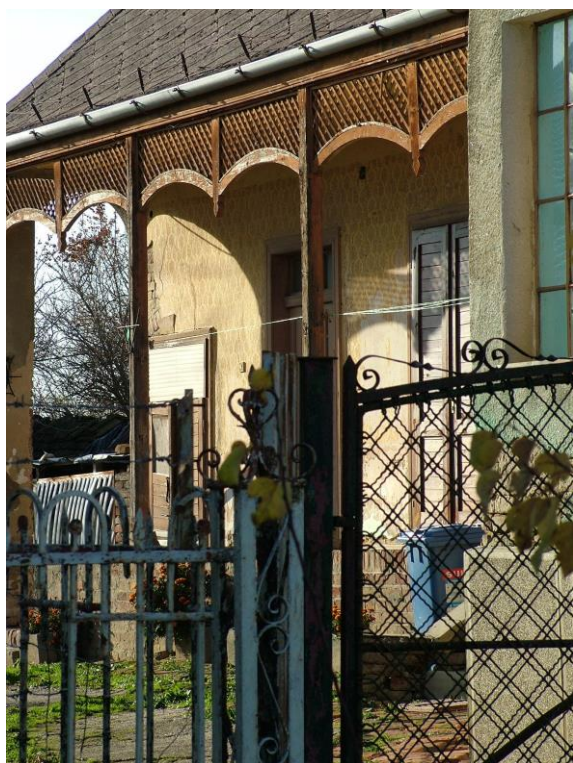

Tömör téglakerítés. Ez is szép, ha nem takar sem ablakot, sem gátolja a be és kitekintést.

A falu legszebb kovácsoltvas kerítése!
Formált téglaoszlopok közé foglalt nyílászárny, kiskapu és kerítésmezők.

TORNÁCOK

Apácarácsos tornác

falazott téglaoszlopos tornác

Esztergált faoszlopos tornác, a faluban szép típusmegoldásnak mondható.

RÉSZLETEK

UTCA, KÖZKERTEK, TERESEDÉSEK

Koros fák
árnyékolják több
helyen az utcákat.
Nem csak ökológiai
értéket képviselnek,
többségüket
nagyapáink ültették,
míg élnek eltűnt
generációk emlékét
őrzik.

KERTEK

Bár Baté külterülete, de Fonóhoz közeli csodakert a falu végén, őrzi a parasztkerti hagyományokat a múlt századforduló városi ízeivel fűszerezve.

Hagyományos parasztkert rejtezik a fehér rácsozat mögött, a piétát rózságyás keretezi. A vörös róza egyszerre Krisztus és Mária szenvedésének virága.

Az elrendezés már szakít a múlttal, de a növények őrzik a hagyományos kertkultúrát.

A kerti növények még a hagyományt tükrözik, bár már a kertszerkezet hiányos.

7. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. Feladatuk elsősorban a figyelemfelkeltés, a tájékoztatás, amellyel szemben alapvető elvárás, hogy az utcaképbe illő legyen. Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy alkalmazkodjon az épület megjelenéséhez, anyaghasználatához. Jó példa a faluban használt hirdetőtábla!

A településen új villamos energia ellátási és hírközlési vezetékeket, vagy az ingatlanok ilyen infrastrukturális bekötését föld alatt vezetve javasolt építeni. A településképi szempontjából igen előnytelen a légvezetékek látványa.